HOTĂRÂREA CURȚII (Camera întâi)

12 septembrie 2018*

„Trimitere preliminară – Regulamentul (CE) nr. 44/2001 – Competența judiciară în materie civilă și comercială – Competențe speciale – Articolul 5 punctul 3 – Competența în materie delictuală sau cvasidelictuală – Locul unde s-a produs sau riscă să se producă fapta prejudiciabilă – Consumator domiciliat într-un stat membru care a cumpărat prin intermediul unei bănci stabilite în alt stat membru titluri emise de o bancă stabilită în alt stat membru – Competența de a judeca acțiunea introdusă de acest consumator în temeiul răspunderii delictuale a băncii respective”

În cauza C-304/17,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Oberster Gerichtshof (Curtea Supremă, Austria), prin decizia din 10 mai 2017, primită de Curte la 24 mai 2017, în procedura

Helga Löber

împotriva

Barclays Bank plc,

CURTEA (Camera întâi),

compusă din doamna R. Silva de Lapuerta (raportor), președinte de cameră, domnii C. G. Fernlund, J.-C. Bonichot, S. Rodin și E. Regan, judecători,

avocat general: domnul M. Bobek,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

– pentru doamna Löber, de L. Aigner, Rechtsanwalt;

– pentru Barclays Bank plc, de H. Bielesz, Rechtsanwalt;

– pentru guvernul elen, de G. Papadaki, de S. Papaioannou și de T. Papadopoulou, în calitate de agenți;

– pentru Comisia Europeană, de M. Wilderspin și de M. Heller, în calitate de agenți,

* Limba de procedură: germana.

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 8 mai 2018,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 5 punctul 3 din Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (JO 2001, L 12, p. 12, Ediție specială, 19/vol. 3, p. 74).

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între doamna Helga Löber, pe de o parte, și Barclays Bank plc, pe de altă parte, în legătură cu o acțiune în răspundere delictuală îndreptată împotriva acestei bănci.

Cadrul juridic

3 Considerentele (11) și (12) ale Regulamentului nr. 44/2001 au următorul cuprins:

„(11) Normele de competență trebuie să prezinte un mare grad de previzibilitate și să se întemeieze pe principiul conform căruia competența este determinată, în general, de domiciliul pârâtului și, astfel, trebuie să fie întotdeauna disponibilă, cu excepția câtorva situații bine definite în care materia litigiului sau autonomia părților justifică un alt factor de legătură. În cazul persoanelor juridice, domiciliul trebuie să fie definit în mod independent, în vederea ameliorării transparenței normelor comune și a evitării conflictelor de competență.

(12) În afară de instanța domiciliului pârâtului, trebuie să existe și alte instanțe autorizate în temeiul unei legături strânse între instanță și litigiu sau în scopul bunei administrări a justiției.”

4 Articolul 2 alineatul (1) din acest regulament prevede:

„Sub rezerva dispozițiilor prezentului regulament, persoanele domiciliate pe teritoriul unui stat membru sunt acționate în justiție, indiferent de naționalitatea lor, în fața instanțelor statului membru în cauză.”

5 Articolul 5 punctele 1 și 3 din regulamentul menționat prevede:

„O persoană care are domiciliul pe teritoriul unui stat membru poate fi acționată în justiție într-un alt stat membru:

1. (a) în materie contractuală, în fața instanțelor de la locul în care obligația care formează obiectul cererii a fost sau urmează a fi executată;

[…]

3. în materie delictuală sau cvasidelictuală, în instanțele de la locul unde s-a produs sau riscă să se producă fapta prejudiciabilă.”

Litigiul principal și întrebarea preliminară

6 Barclays Bank este o bancă cu sediul în Londra (Regatul Unit) și deține o sucursală la Frankfurt am Main (Germania).

7 Această bancă a emis certificate X1 Global EUR Index sub forma unor obligațiuni la purtător (denumite în continuare „certificate”), la care au subscris investitori instituționali și care le-au revândut ulterior pe piața secundară, printre altele, unor consumatori din Austria.

8 Certificatele au fost emise în temeiul unui prospect de bază german din 22 septembrie 2005, notificat către österreichische Kontrollbank (banca austriacă de control). Oferta de subscripție publică a avut loc între 20 decembrie 2005 și 24 februarie 2006. Certificatele au fost emise la 31 martie 2006.

9 Suma care trebuie rambursată și, astfel, valoarea certificatelor au fost stabilite pe baza unui indice format pornind de la un portofoliu al mai multor fonduri țintă, astfel încât această valoare era direct indexată prin acest portofoliu. Acesta urma să fie constituit și administrat de X1 Fund Allocation GmbH, societate cu sediul în Germania. Or, întrucât au fost utilizați într-un sistem piramidal de fraudă, banii investiți în certificate au fost pierduți în mare parte, iar certificatele nu mai au nicio valoare.

10 Doamna Löber, domiciliată în Viena (Austria), a investit o sumă totală de 28 648,43 euro în certificate prin intermediul a două bănci austriece distincte, una cu sediul în Salzburg (Austria), cealaltă în Graz (Austria).

11 În calitate de investitor prejudiciat, doamna Löber a formulat o acțiune în fața Handelsgericht Wien (Tribunalul Comercial din Viena, Austria) împotriva Barclays Bank prin care solicita plata de către aceasta din urmă a sumei de 34 459,06 euro, constatarea răspunderii contractuale și delictuale a Barclays Bank și divulgarea situației financiare a acestei bănci. În susținerea argumentației sale, ea arată printre altele că informațiile cuprinse în prospectul privind certificatele erau lacunare.

12 Prin ordonanța din 18 iulie 2016, Handelsgericht Wien (Tribunalul Comercial din Viena) și-a declarat necompetența și a respins acțiunea, în special pentru motivul că, în ceea ce privește condițiile de aplicare a articolului 5 punctul 3 din Regulamentul nr. 44/2001, doamna Löber nu a invocat faptul că prejudiciul în cauză s-a materializat direct într-un cont bancar care îi poate fi asociat deschis la o bancă din Viena (Austria). Potrivit acestei instanțe, întrucât doamna Löber a achiziționat certificatele prin intermediul unor bănci cu sediul în Graz sau în Salzburg, prejudiciul s-a produs în aceste din urmă localități, iar nu într-una dintre cele care se află în raza instanței menționate.

13 Doamna Löber a formulat apel împotriva acestei ordonanțe la Oberlandesgericht Wien (Tribunalul Regional Superior din Viena, Austria), care, prin ordonanța din 6 decembrie 2016, a confirmat ordonanța atacată reținând aplicabilitatea articolului 5 punctul 1 litera (a) din Regulamentul nr. 44/2001 și necompetența instanțelor austriece.

14 Doamna Löber a sesizat instanța de trimitere cu recurs împotriva ordonanței date de Oberlandesgericht Wien (Tribunalul Regional Superior din Viena) în scopul de a se constata competența Handelsgericht Wien (Tribunalul Comercial din Viena), în temeiul printre altele al articolului 5 punctul 3 din Regulamentul nr. 44/2001.

15 În aceste condiții, Oberster Gerichtshof (Curtea Supremă, Austria) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„Potrivit articolului 5 punctul 3 din [Regulamentul nr. 44/2001], instanța competentă să soluționeze cererile în materie extracontractuală întemeiate pe răspunderea emitentului în temeiul prospectului de emisiune, atunci când

– investitorul a luat decizia de a investi pe baza prospectului deficitar, la locul său de domiciliu,

– iar pe baza acestei decizii, a transferat prețul pentru titlul de valoare achiziționat de pe piața secundară din contul deschis pe numele său la o bancă austriacă într-un cont de compensare deschis la o altă bancă austriacă, de unde ulterior, în numele cumpărătorului, prețul de cumpărare a fost transferat în contul vânzătorului,

este

a) instanța de la domiciliul investitorului,

b) instanța în a cărei rază teritorială se află sediul băncii sau al sucursalei care administrează contul bancar al reclamantului, din care acesta a transferat suma investită în contul de compensare,

c) instanța în a cărei rază teritorială se află sediul băncii sau al sucursale care administrează contul de compensare,

d) una dintre instanțele de mai sus, la alegerea reclamantului, sau

e) niciuna dintre aceste instanțe?”

Cu privire la întrebarea preliminară

16 Prin intermediul întrebării formulate, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească modul în care trebuie interpretat articolul 5 punctul 3 din Regulamentul nr. 44/2001 pentru a stabili care sunt instanțele competente dintr-un stat membru, în calitate de instanțe de la locul unde s-a produs fapta prejudiciabilă, în sensul acestei dispoziții, să judece o acțiune în răspundere delictuală îndreptată împotriva unei bănci stabilite într-un stat membru și care a emis un certificat, întemeiată pe caracterul insuficient al informațiilor cuprinse în prospectul referitor la acest certificat, introdusă de un investitor, care are reședința în alt stat membru și care a investit în acesta din urmă, atunci când prejudiciul invocat de investitorul respectiv constă într-un prejudiciu financiar care se produce asupra contului său bancar deschis la o bancă stabilită pe teritoriul statului membru în care își are domiciliul.

17 Cu titlu introductiv, trebuie amintit că norma de competență specială prevăzută la articolul 5 punctul 3 din acest regulament trebuie interpretată în mod autonom și strict (Hotărârea din 28 ianuarie 2015, Kolassa, C-375/13, EU:C:2015:37, punctul 43, Hotărârea din 21 mai 2015, CDC Hydrogen Peroxide, C-352/13, EU:C:2015:335, punctul 37, și Hotărârea din 21 aprilie 2016, Austro-Mechana, C-572/14, EU:C:2016:286, punctul 29).

18 Astfel, competența prevăzută la articolul 2 din regulamentul menționat, și anume competența instanțelor din statul membru pe teritoriul căruia are domiciliul pârâtul, constituie principiul general. Numai prin derogare de la acest principiu general același regulament prevede norme de competență specială și exclusivă, în cazuri enumerate limitativ, în care pârâtul poate sau trebuie, după caz, să fie chemat în judecată la o instanță dintr-un alt stat membru (Hotărârea din 13 iulie 2006, Reisch Montage, C-103/05, EU:C:2006:471, punctul 22, și Hotărârea din 12 mai 2011, BVG, C-144/10, EU:C:2011:300, punctul 30).

19 Potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, noțiunea „materie delictuală și cvasidelictuală” cuprinde orice cerere care urmărește să pună în discuție răspunderea unui pârât și care nu decurge din „materia contractuală”, în sensul articolului 5 punctul 1 litera (a) din Regulamentul nr. 44/2001 (Hotărârea din 27 septembrie 1988, Kalfelis, 189/87, EU:C:1988:459, punctele 17 și 18, Hotărârea din 13 martie 2014,

Brogsitter, C-548/12, EU:C:2014:148, punctul 20, Hotărârea din 21 aprilie 2016, Austro-Mechana, C-572/14, EU:C:2016:286, punctul 32, precum și Hotărârea din 16 iunie 2016, Universal Music International Holding, C-12/15, EU:C:2016:449, punctul 24).

20 În special, Curtea a decis că articolul 5 punctul 3 din regulament se aplică unei acțiuni privind angajarea răspunderii emitentului unui certificat pentru prospectul aferent acestuia, precum și pentru încălcarea altor obligații de informare care revin acestui emitent, în măsura în care această răspundere nu intră în sfera „materiei contractuale”, în sensul articolului 5 punctul 1 litera (a) din regulamentul amintit (Hotărârea din 28 ianuarie 2015, Kolassa, C-375/13, EU:C:2015:37, punctul 57).

21 În ceea ce privește litigiul principal în discuție, este suficient să se arate, pe de o parte, că instanța de trimitere precizează că răspunderea întemeiată pe prospect, care a fost invocată în fața sa, nu intră în sfera acestei materii contractuale și, pe de altă parte, că, prin acțiunea în discuție în litigiul principal, doamna Löber urmărește în special angajarea răspunderii delictuale a Barclays Bank.

22 În ceea ce privește noțiunea „locul unde s-a produs sau riscă să se producă”, care figurează la articolul 5 punctul 3 din Regulamentul nr. 44/2001, trebuie amintit că aceasta vizează atât locul unde s-a materializat prejudiciul, cât și pe cel unde s-a produs evenimentului cauzator al prejudiciului, astfel încât pârâtul poate fi acționat în justiție, la alegerea reclamantului, în fața instanței de la unul dintre cele două locuri (Hotărârea din 10 iunie 2004, Kronhofer, C-168/02, EU:C:2004:364, punctul 16, Hotărârea din 28 ianuarie 2015, Kolassa, C-375/13, EU:C:2015:37, punctul 45, Hotărârea din 21 mai 2015, CDC Hydrogen Peroxide, C-352/13, EU:C:2015:335, punctul 38, și Hotărârea din 16 iunie 2016, Universal Music International Holding, C-12/15, EU:C:2016:449, punctul 28).

23 În această privință, Curtea a decis că noțiunea „locul unde s-a produs fapta prejudiciabilă” nu poate fi interpretată în mod extensiv, astfel încât să includă orice loc unde se pot concretiza consecințele prejudiciabile ale unei fapte care a dat naștere unui prejudiciu survenit în mod efectiv în alt loc (Hotărârea din 19 septembrie 1995, Marinari, C-364/93, EU:C:1995:289, punctul 14, Hotărârea din 10 iunie 2004, Kronhofer, C-168/02, EU:C:2004:364, punctul 19, și Hotărârea din 16 iunie 2016, Universal Music International Holding, C-12/15, EU:C:2016:449, punctul 34) și că această noțiune nu vizează locul unde se află domiciliul reclamantului și unde s-ar afla centrul intereselor acestuia, pentru singurul motiv că acesta ar fi suferit aici un prejudiciu financiar care rezultă din pierderea unor elemente din patrimoniul său care s-a produs și a fost suferită în alt stat membru (Hotărârea din 10 iunie 2004, Kronhofer, C-168/02, EU:C:2004:364, punctul 21, și Hotărârea din 16 iunie 2016, Universal Music International Holding, C-12/15, EU:C:2016:449, punctul 35).

24 Astfel, simplul fapt că anumite consecințe financiare afectează reclamantul nu justifică atribuirea competenței în favoarea instanțelor de la domiciliul acestuia dacă, atât evenimentul cauzal, cât și materializarea prejudiciului sunt localizate pe teritoriul altui stat membru (Hotărârea din 28 ianuarie 2015, Kolassa, C-375/13, EU:C:2015:37, punctul 49).

25 În schimb, o astfel de atribuire de competență este justificată în măsura în care domiciliul reclamantului constituie efectiv locul evenimentului cauzal sau cel al materializării prejudiciului (Hotărârea din 28 ianuarie 2015, Kolassa, C-375/13, EU:C:2015:37, punctul 50).

26 În speță, litigiul principal are ca obiect identificarea locului de materializare a prejudiciului.

27 Reiese din jurisprudența Curții că acest loc este cel în care prejudiciul invocat se manifestă în mod concret (Hotărârea din 21 mai 2015, CDC Hydrogen Peroxide, C-352/13, EU:C:2015:335, punctul 52).

28 Pe de altă parte, Curtea a decis că, în temeiul articolului 5 punctul 3 din Regulamentul nr. 44/2001, instanțele de la domiciliul reclamantului sunt competente, în temeiul materializării prejudiciului, să judece o acțiune privind angajarea răspunderii emitentului unui certificat pentru prospectul aferent acestuia, precum și pentru încălcarea altor obligații de informare care revin acestui emitent, în special

atunci când prejudiciul pretins se produce direct asupra unui cont bancar al reclamantului la o bancă stabilită în raza acestor instanțe (Hotărârea din 28 ianuarie 2015, Kolassa, C-375/13, EU:C:2015:37, punctul 57).

29 În Hotărârea din 16 iunie 2016, Universal Music International Holding (C-12/15, EU:C:2016:449), Curtea a precizat că această constatare se înscria într-un context special, caracterizat prin existența unor împrejurări care au concurat la atribuirea competenței în favoarea acelor instanțe (Hotărârea din 16 iunie 2016, Universal Music International Holding, C-12/15, EU:C:2016:449, punctul 37).

30 Astfel, Curtea a decis că articolul 5 punctul 3 din Regulamentul nr. 44/2001 trebuie interpretat în sensul că „locul unde s-a produs fapta prejudiciabilă” nu poate, în lipsa altor factori de legătură, să fie considerat locul, situat într-un stat membru, în care a survenit un prejudiciu, atunci când acest prejudiciu constă exclusiv într-o pierdere financiară care se materializează direct în contul bancar al reclamantului și care rezultă în mod direct dintr-un act ilicit săvârșit în alt stat membru (Hotărârea din 16 iunie 2016, Universal Music International Holding, C-12/15, EU:C:2016:449, punctul 40).

31 În speță, se constată că, în ansamblu, împrejurările specifice ale cauzei principale concură la atribuirea competenței în favoarea instanțelor austriece.

32 Astfel, după cum reiese din decizia de trimitere, doamna Löber are domiciliul în Austria, iar toate plățile referitoare la operațiunea de investiții în discuție în litigiul principal au fost efectuate din conturi bancare austriece, și anume contul bancar personal al doamnei Löber și conturile de regulamentare special destinate executării acestei operațiuni.

33 Pe de altă parte, în afară de faptul că, în cadrul operațiunii respective, doamna Löber a tratat numai cu bănci austriece, reiese de asemenea din decizia de trimitere că aceasta a achiziționat certificatele pe piața secundară austriacă, că informațiile care i-au fost furnizate cu privire la certificate sunt cele care figurează în prospectul referitor la acestea, astfel cum a fost notificat către österreichische Kontrollbank (banca austriacă de control) și că, pe baza acestor informații, ea a contractat în Austria obligația de a investi, care i-a grevat în mod definitiv patrimoniul.

34 În plus, atribuirea competenței în favoarea instanțelor austriece, în împrejurări precum cele în discuție în litigiul principal, este conformă cu obiectivele de previzibilitate a normelor de competență prevăzute de Regulamentul nr. 44/2001, de proximitate între instanțele desemnate de aceste norme și litigiu și de bună administrare a justiției, enunțate în considerentele (11) și (12) ale acestui regulament.

35 În această privință, trebuie amintit în special că a reține ca fiind locul materializării prejudiciului acel loc în care se află sediul băncii la care este deschis contul bancar al reclamantului asupra căruia se produce direct acest prejudiciu corespunde obiectivului Regulamentului nr. 44/2001 care urmărește consolidarea protecției juridice a persoanelor stabilite în Uniune, permițând atât reclamantului să identifice cu ușurință instanța pe care o poate sesiza, cât și pârâtului să prevadă în mod rezonabil instanța în fața căreia poate fi acționat în justiție, dat fiind că emitentul unui certificat care nu își îndeplinește obligațiile legale referitoare la prospect trebuie, atunci când decide să notifice prospectul referitor la acest certificat în alte state membre, să se aștepte ca operatori insuficient informați, domiciliați în aceste state membre, să investească în acest certificat și să sufere prejudicii (a se vedea în acest sens Hotărârea din 28 ianuarie 2015, Kolassa, C-375/13, EU:C:2015:37, punctul 56).

36 În aceste condiții, trebuie să se răspundă la întrebarea adresată că articolul 5 punctul 3 din Regulamentul nr. 44/2001 trebuie interpretat în sensul că, într-o situație precum cea în discuție în litigiul principal, în care un investitor introduce o acțiune în răspundere delictuală îndreptată împotriva unei bănci care a emis certificatul în care acesta a investit, pe baza prospectului referitor la acest certificat, instanțele de la domiciliul investitorului sunt competente, în calitate de instanțe de la locul unde s-a produs fapta prejudiciabilă, în sensul acestei dispoziții, să judece această acțiune, atunci când prejudiciul invocat constă într-un prejudiciu financiar care se produce direct asupra contului

bancar al respectivului investitor deschis la o bancă stabilită în raza acestor instanțe, și că celelalte împrejurări specifice ale acestei situații concură de asemenea la atribuirea competenței în favoarea respectivelor instanțe.

Cu privire la cheltuielile de judecată

37 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera întâi) declară:

Articolul 5 punctul 3 din Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială trebuie interpretat în sensul că, într-o situație precum cea în discuție în litigiul principal, în care un investitor introduce o acțiune în răspundere delictuală îndreptată împotriva unei bănci care a emis certificatul în care acesta a investit, pe baza prospectului referitor la acest certificat, instanțele de la domiciliul investitorului sunt competente, în calitate de instanțe de la locul unde s-a produs fapta prejudiciabilă, în sensul acestei dispoziții, să judece această acțiune, atunci când prejudiciul invocat constă într-un prejudiciu financiar care se produce direct asupra contului bancar al respectivului investitor deschis la o bancă stabilită în raza acestor instanțe, și că celelalte împrejurări speciale ale acestei situații concură de asemenea la atribuirea competenței în favoarea respectivelor instanțe.

Semnături